 NATIONAL
GEOGRAPHIC

TRAVELER

ושוב בעקבות ההארה

להרגיש בבית בניו יורק
איך לבחור את השכונה
האהובה עליכם
על גמלים ואנשים
צלם נקשר בחיי הרועים
הנוודים במרחבי מונגוליה

נחל סלודורה
מסלול משפחתי קל
וגדוש באנרגיות טובות

עד השמים
דאונים, חברים
וסיפורים במנחת מגידו

ירוק בהיד
מתנדבים להכיר את
איסלנד ואנשיה

קידומת בינלאומית
מופטים, תערוכות והטרנדים
הנכונים למטיילים בחו"ל

טדמפ שמילי

"בטיסה רגילה יש לך שלוש סכנות
עיקריות: הטייס, המנוע והדלק. אצלנו,
בדאונים, הוצאנו החוצה שני שלישים
מהמשוואה הזאת." לא בטוח שזה המשפט
שתרצו לשמוע רגע לפני שאתם ממריאים.
מצד שני, אף אחד לא יספר לכם מיד
על הסכנה הרביעית: ההתמכרות

מאת איל שפירא << צילום: אידית אברמוביץ

ואתה, מתי אתה בכלל נולדת? בשישים ושמונה. שישים ושמונה!?

איזו מין שנה זו להיוולד? אחרי שהכל כבר קרה? תשמע, חבוב, אתה רואה שם את גבעת המורה? אז כשאתה היית בקושי ניצוץ בעיניים של אימא שלך – בעצם, אפילו לפני זה – אני כבר עפתי משם עם דאונים מעץ. זה היה בימי המנדט הבריטי... מה זה, אתה מנסה לצלם אותי? בשום אופן לא! האחרונים שצילמו אותי היו ההם מה-CID, הכול-שת הבריטית. מאז שעזבו הבריטים לא הצטלמתי. אבל נו, תצלם מהר, רק אל תפריע לי."

עמוס איטם, בן 84, מסיים את דבריו, שולח מבט ממני והלאה וחוויר להטיס את הטיסן הממונע הזעיר שבנה כמו יריו, באמצעות שלט רחוק שתלוי על צווארו. בעוד הטיסן, שכנפיו צבועות בטוש צבעוני, מזמזם ומרחף אנה ואנה, נחים בשלווה חרישית על רצפת ההאנגר הגדול במנזר חת מגידו כמה דאונים גדולים. בעוד שעה קלה הם יהיו באוויר. בעזרת אחד מהם יעופף גם עמוס עצמו, שמגיע הנה מדי סוף שבוע ולא מוותר על התחביב שכבר הפך להיות דרך היים.

ציד תרמיקות

איש הקשר שלי לעניין הדאונים הוא דני ארזי (69), איש הייטק לשעבר שהחל לדאות לפני 44 שנים. לאחר הפסקה ארוכה חזר דני בשנים האחרונות לתחביבו הישן, וכיום הוא אף מנהל בהתנדבות את עמותת מרכז דאייה מגידו. אני מתקשר אליו, והוא מציע שניסע יחדיו באחד מימי השישי הקרובים למנחת במגידו, ואם יהיה לי מזל ותנאי מזג האוויר יאפשרו – אוכל להצטרף לדאייה.

בדרך צפונה מתל אביב דני מתערכן בדיווחי מזג האוויר, ומודיע לאקונגית שהיום לא צפויים תנאי דאייה מספקים. אני שותק, מאוכזב, אך הוא ממשיך כנסיעה. בסופו של דבר אני מעז ושואל "אז למה אנחנו ממשיכים לנסוע?". האיש החייכן ונעים ההליכות מרגיע אותי ומבטיח שאטוס היום בדאון.

מרגע שאנו עולים על כביש 6 ועד למחלף שמוציא אותנו נו ממנו, באזור וארי ערה, דני מספק לי הסברים על תעופת דאונים. מתברר שאחד המושגים הקריטיים ביותר הוא "יחס הגלישה". אם תפעילו מצד אחד כוח משיכה, כפי שכדור הארץ נוהג לעשות, ומנגד תרימו לאוויר כלי טיס צר, ארוך בעל מוטת כנפיים אדירה – תקבלו יחס גלישה לא רע. כך, גם בהיעדר מנוע, על כל מטר גובה שהדאון מפסיד בעת הטיסה הוא מתקדם לא מעט, יחסית לכלי טיס אחרים. ככל שמבנה הדאון משוכלל יותר כך יחס הגלישה גבוה יותר. מעבר לענייני פיזיקה, יחס גלישה גבוה מאפשר להתרחק

נובי דאייה: רמת מנשה
מהאוויר הדואים המיומנים תרים
כל העת אחר רמזים לתרמיקות

משרה התעופה שממנו התבצעה ההמראה – ולחזור אליו בחתיכה אחת.

מובן שגם למזג האוויר יש מה לומר בעניין זה. הרי בכל זאת הראון נישא על גבי האוויר. "האטמוספירה שלנו דיי נמית", מסביר לי דני. "השמש מחממת את הקרקע, החום שפוגע בה מטפס מעלה באופן אנכי כאוויר חם, ומשבים מעין אלו מתאחדים ויוצרים ספירלה חמה. אלו התרמיקות." התרמיקות הללו מאפשרות לדואה לתפוס עליהן טרמפ ולהתרומם בשמים במחול אווירי חריש ועוצר נשימה. כמובן, אלו אותן התרמיקות שמנצלים היטב תושבי הקבע של השמים: העופות.

אך לא הכל מושלם שם בשמים, ומתברר שלתרמיקות יש חיסרון אחד בולט. הן בלתי נראות. אז איך צדים אותן? ובכן, זוהי החוכמה הגדולה. "דואה מיומן מחפש כל העת רמזים לעקבות שהתרמיקות מותירות אחריהן. אנחנו מת' סכלים על תנועת הערפילים, על עשן שעולה מארובה ביישוב כפרי, על האבק שעולה מחריש של טרקטור בשדה, וכמובן מחפשים ציפורים דואות ועוקבים אחריהן. זה הופך להיות הרגל", אומר דני. "גם עכשיו, בשעת הנהיגה, אני מביט באופן אינסטינקטיבי בדגלים שמתנפפים בצד הכי ביש ובצמרות העצים, בודק את כיוון הרוח." לאינסטינקט האנושי למציאת כיוון הרוח מצטרף מכשיר מבוסס GPS המצוי בדאון, אך הוא מוגבל למדי ואינו מתחרה בניסיון של שנים.

לעוף כמו ציפור

מנחת מגידו, שמונה וחצי בבוקר יום שישי. המקום נראה נטוש, אפילו שמורת הכלניות הקטנה שגובלת במנחת עדיין ממתינה לנחיל המטיילים שיפקוד אותה רק בעוד כמה שעות. טייסי הראונים הם זיחידים שמסתובבים כאן, גורדים דאון אל מחוץ להאגרה, עורכים בדיקות אחרונות למטוס הגורר – שאמור להרים אותם אל השמים, וכל הזמן מחליפים חוויות מיסות קודמת. בעיני הדואים, מנוע הוא כמעט מילת גנאי, ורובם מזידיים כי אין להם כל עניין בטיסה ממונעת. "דאייה היא טיסה טהורה, כזו שעושה שימוש בטבע במקום באמצעים מכניים", מסביר דני.

פה ושם עובר מעל הראש, בגובה נמוך להחריד, מטוס ריסוס צווח אשר מפר את הצננה השקטה.

הקול היחיד שנשמע על הקרקע בוקע מהמטוס הגורר, המביא את הראון לגובה של כ־700 מטרים. לאחר מכן מני תקים את כבל הגרירה, משוטטים באוויר ומחפשים תרמי קות. בשקט מוחלט.

בעוד כולם עמלים סביבי, אני משוטט במרחבי המניחת. אני מציץ אל תוך אחד הדאונים. הכל כה ספרטני: מושב דחוק ונמוך, מד גובה, מד נסיקה, סטיק שסימני הזמן והשימוש הממושך ניכר בו, מכשיר קשר וחופת פרספקס אדירה, מן הסתם, שמאפשרת לצפות לכל הכיוונים.

בזמן השיטוט אני פוגש ברן נתן (50), פרופסור לאקור לוגיה המתמחה בחקר ציפורים. בשבילו הדאייה היא לא רק נאה אלא גם כלי להבנה בלתי אמצעית של מעוף הציפורים. "אני עדיין מתלמד, ורק מתחרט שלא התחלתי עם זה לפני 30 שנה", הוא אומר. "כ־300 מיני עופות

בעיני הדואים, מנוע הוא כמעט מילת גנאי, ורובם מעידיים כי אין להם כל עניין בטיסה ממונעת.

דאייה היא טיסה טהורה, כזו שעושה שימוש בטבע במקום באמצעים מכניים

משתמשים בטכניקות הדאייה – הסידות, שקנאים, עגורים, עופות דורסים וגם ציפורים קטנות יותר, כמו שרקרים. כשאני רואה אני הכי קרוב שאפשר לעולמם של הציפורים. לפעמים אני עולה וגולש אחרי שקנאים, ממתין שייכנסו לתרמיקה ונכנס מיד אחריהם. ברגעים האלו אתה מודה לאל על המתנה הזאת."

קצת אחרי השעה תשע ניגשים לתחילת התדריך, שעניינו נוהלי בטיחות, קשר, קביעת נתיבים ועוד. המדריך האחראי היום הוא צביקה ליפשיץ. חיוך קל מסתמן כל העת על פניו המזוקנות, הוא לבוש בסרביל טיסה שמתנוסס עליו לוגו של P-16, ובחיקו חבוק כלב פקיניו קטן, שלא ימוש ממנו כל היום, בכל אשר יפנה. אני מחבב את הטיפוסים שמסתובבים כאן. אנשים שעפים בשמים בלי מנוע חייבים להיות, איך לומר, קצת שונים.

התדריך אמנם נערך בעברית, אבל אינני מבין מילה. יש של מונחים טכניים וגם בדיחות פרטיות שנולדו במרוצת שנות היכרות רבות. אני קצת מקנא בחברותא המלוכדת הזאת, שטסה כבר שנים יחד, ונפגשת שבוע אחר שבוע. כולם פועלים בהתנדבות: הטייס הגורר, המדריכים, מתאם ההמראות והנחיתות, איש התחזוקה. בחלק מהתפקידים עוזרים תורניות.

ספורט הדאייה המדיא לאחר מלחמת העולם הראשונה, בזכות אמנת ורסאי, שלפיה חלו על הגרמנים מגבלות על פיתוח כלי טיס ממונעים. מאחר שרצון האדם לעוף איננו מרפה, שכללו הגרמנים את ענף הדאייה, ובתוך זמן קצר עשו אותו לטרנד בינלאומי. קהילת הדואים בישראל מונה כ־220 איש ואישה, המאוגדים בארבעה מועדוני דאייה. זהו אינו ספורט המוני, אי אפשר לעסוק בו כברדך אגב. מי שאינו טס בתדירות גבוהה – כשירותו יורדת. במקרה זה אין מקום לפשרות.

אישה או מאהבת

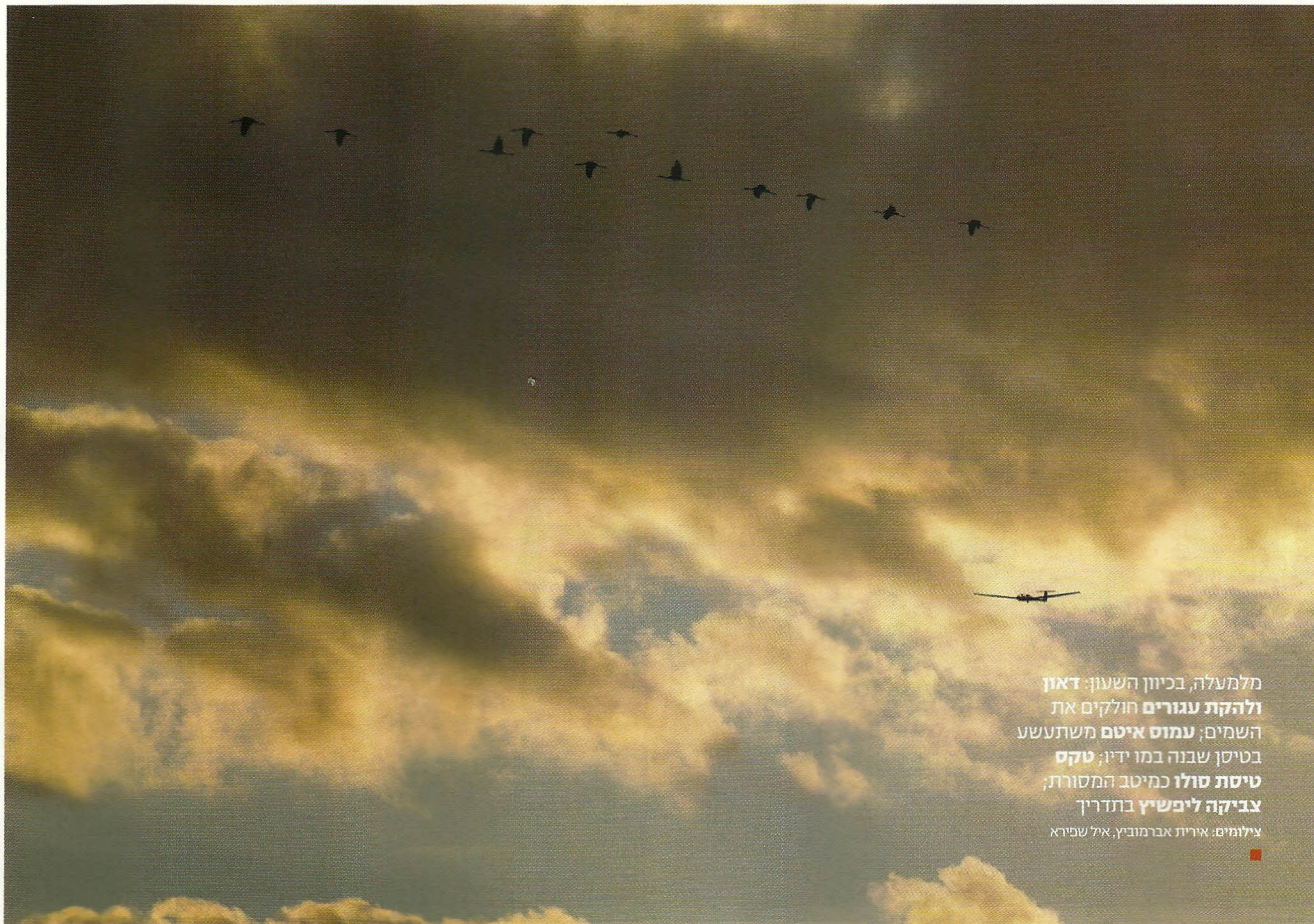
אחרי התחקיר אני לומד מושג חדש: "טיסת מרחק". וגם "טיסת מרחק זה רפי, ההוא שם, עם כובע של לגיונר צרפתי", כך אומרים לי החבר'ה. טיסת מרחק היא כזו שבה אתה יוצא מטווה הגלישה שלך – זה שיחזיר אותך בבטחה לשדה התעופה שממנו המראת – ומנסה לכסות מרחק גדול. זוהי טיסה מתרמיקה לתרמיקה, שמחייבת היכרות אינטימית עם מזג האוויר וגחמותיו. הטיסה נערכת לאורך מצולעים דמיוניים.

כך, למשל, טיסת מרחק טיפוסית יוצאת ממגידו, מגיעה לנתניה, ממנה צפונה לראש פינה, משם לצומת אדם שבבקעת הירדן, שוב ראש פינה ונחיתה במגידו.

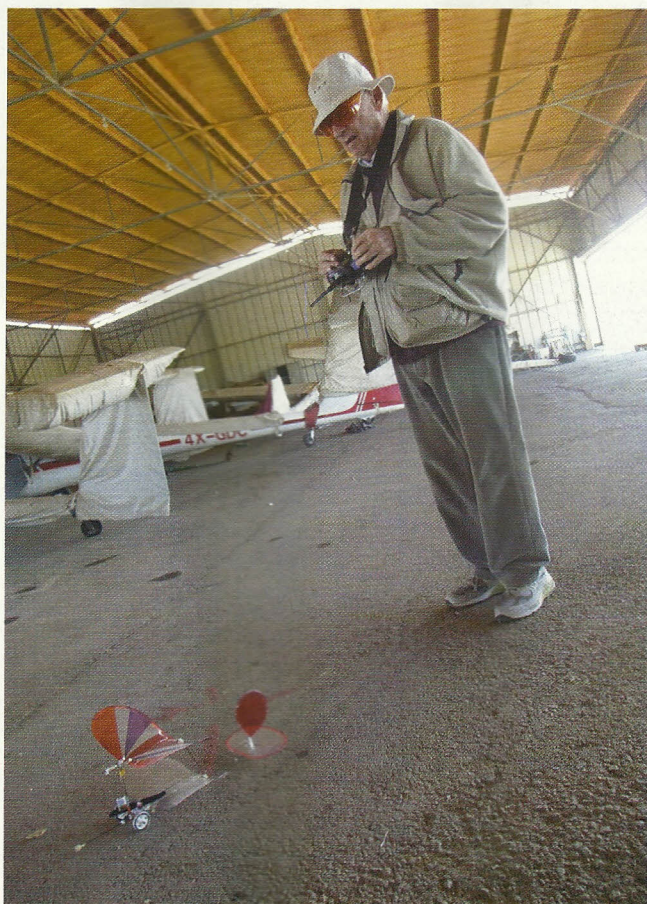
ליד אחד הדאונים אני פוגש את רפי בונה, מהנדס אלקטרוניקה במקצועו, שנחשב עילוי (תרתי משמע) בכל הקשור לטיסות מרחק. "לא כולם עורכים טיסות כאלה, כי הן דורשות מחויבות רבה והרבה השקעה", הוא מסביר לי בסבלנות. "אבל לדעתי זוהי המטרה האולטימטיבית בדאייה. זה הכי קשה, וגם הכי מספק. השיא שלי עומד על 400 ק"מ לומטרים, וזה לקח לי כשש שעות." "או כאשר שומעים על דאון שנחת בשדה פתוח, מדובר במי שערך טיסת מרחק?" אני שואל. רפי צוחק. "בוא נגיד שמי שלא יוצא מטווה

בעמוד ממול, משמאל למעלה בכיוון השעון: ריצת המראה על המסלול. מחזיק הכנף מלווה את הדאון עד למחירות המאפשרת שליטה בהגאים; דני ארזי בדאוונו לאחר הנחיתה; חיבור כבל הגרירה לדאון ובדיקות אחרונות לקראת המראה; עמדת ביקוח מאולתרת לצד המסלול במנחת מגידו; צילומים: אירית אברמוביץ, איל שפירא

מלמעלה, בכיוון השעון: דאון
ולהקות עגורים חולקים את
השמים; עמוס איטם משתעשע
בטיסן שבנה במו ידיו; טקס
טיסת סולו כמיטב המסורת;
צביקה ליפשיץ בתדריך
צילומים: אורית אברמוביץ, איל שפירא

הגלישה, לא נאלץ לנחות בשדות. אבל כן – אי הוודאות הזה מאתגר מאוד.

אני נכנס להאנגר סמוך ופוגש כמה מקשישי החבורה, בני 80 פלוס-מינוס. "למה אותי לא שאלת מה המקצוע שלי?" שואל עמוס איטם, שהוא שניתר לפני שנות דור מג' בעת המורה. "הוא היה פסנתרן בכורדלים", אומר מישו מאחורי גבו. "לא סתם בורדלים!" מזדעק איטם. "הבורדלים הכי מפוארים באירופה!" איטם כמובן מהתל ביי. או שלא? אני כבר לא יודע למה לצפות מהחבורה הזאת. אני מבקש לדעת מה מושך אותו בדאייה שנים כה רבות. "זו מחלה. זה לא מרצון", הוא אומר וזורק משהו לעבר חבריו ביידיש. כולם צוחקים.

קלמן גולדנר (78), טייס מסחרי בגמלאות, מצטרף ומסיביר לי ברצינות רבה כי "לטוס זה כמו לעשות אהבה. במיטוס מנועי זה עם האישה החוקית, ובדאון – עם המאהבת." אולי הגיע הזמן שגם אני אעלה למעלה ואנסה.

בדרכי לפגוש את דני, שממתיני לי עם דאונו בקצה השני של המנחת, אני נתקל במכולה ישנה שבראשה מתנוססת שמישיה גדולה. במרומי המכולה יושב דני אדלשטיין (68) אל מול שולחן פלסטיק שעליו ניצב מכשיר קשר גדול. היום זהו תורו להיות בקר הטיסה, האיש שמנהל את הפעילות בשמים. אני מגחך למראה מגרל הפיקוח המאולתר. "אל תצחק, בחורצ'יק", נוהף בי עמוס. "דאייה זה כמו משחק עם אלוהים. זה עניין רציני. דני פה אחראי ליותר המראות ונחיתות מאשר ביום הכי עמוס בבן גוריון."

המנוע בדאון של דני ארוי כבר פועל. מנועי האיז זה פרי דוקס? לא בדיוק. שלא כמו ברוב הדאונוס, הדאונו הממוצע של דני מבטל את התלות במטוס גורר, ומכבים אותו כאשר מגיעים לגובה הרצוי. אני נכנס פנימה ומצטופף בכיסא שלצד הטייס. כמה מילים בקשר, התנעה, קרטוע חינני לני קורת ההמראה ואנו באוויר. עד כאן התחושה היא כמו בטיי סה במטוס קל. "בוא נעשה טיול קטן לתבור", מציע דני. אני מתלהב. הוא מפנה את הדאונו לכיוון פסגת ההר, ובתוך זמן קצר אנחנו כבר מנופפים לשלום לזוג מטיילים שתפסו זולה של שיישי בבוקר לצד השביל המעגלי המקיף את פסגת ההר. מהדאונו אני זוכה לנקודת מבט נהדרת על מסלול טיול שצעדתי בו רק לפני כמה חודשים, לצד המתחם הכנסייתי היפה הרובץ על הפסגה.

אנחנו ממשיכים לטפס מעלה, ושידות הגליל התחתון הולכים וקטנים. לא הרחק מאיתנו גולש דאונו נוסף, ודני מחליט לעקוב אחריו. "תראה איך הוא תופס תרמיקות. התרמיקות הן תחנות הדלק שלנו." ואז, ברגע שמד הגובה מורה על 4,000 רגל, דני מדרימם לפתע את המנוע. הוליווד הרגילה אותנו שהרגע זה, שבו מנוע המטוס משתק, הוא רגע של בעתה. אך בדאון זהו רגע שמציף אותי באושר מפתיע. רק הרוח נשמעת, ומעבר לה – שקט גדול.

"דאייה היא חזרה לטבע. הכל בה מתבסס על הבנת

"אל תצחק בחורצ'יק, דאייה זה כמו משחק עם אלוהים. זה עניין רציני. דני פה אחראי ליותר המראות ונחיתות מאשר ביום הכי עמוס בבן גוריון"

האוויר, האדמה, השמש, הרוחות, העננים..." אומר דני. "הנה עננים, שם באופקי" אני קוטע אותו. "זה טוב לנוד?" פניו מרצינות. "אלו ענני נוצה", הוא מציין בתיעוב קל. "אנחנו לא אוהבים ענני נוצה. הם מסתירים את השמש ומונעים את התחממות הקרקע. מצד שני, אנו אוהבים את הקומולוסים, אלו שנראים כמו שמיכת פוך. הם מרמזים לנו על הימצאות של תרמיקה בתחתית שלהם."

אני מצמיד את האף לחלק הפנימי של החופה ומתבונן החוצה, מנסה לזהות יישובים, צמתים וכבישים. ואז אני פשוט מתמסר לחסרי הרוח.

לראות את הצהוב בעיניים

בסוף היום הארוך הזה אני פוגש את מסד איל (54), איש הייטק, שממשיך במגידו מסורת ארוכה של תעופה. בעברו היה נווט פנטום בחיל האוויר. כיצד עוברים מהתאוצה המפלצתית של כלי המשיחה הזה לריחוף עדין וענוג של דאונו? "לפני 13 שנים, כאשר נסעתי בכביש הסרגל, ראיתי דאונוס חולפים מעליי. יום למחרת כבר התייצבתי כאן וביקשתי להצטרף לטיסת אורח. העלו אותי עם מרדך, ובי משך הטיסה כולה אני משתגע – איך זה שאין כיסא מפלט, אין בקרה אווירית, אין מצנח? פתאום העובדה שאין מנוע כבר הפכה להיות מתקבלת על הדעת. ביום למחרת כבר נרשמתי לקורס, וגם קניתי לעצמי מצנח, שאיתו אני טס עד היום."

אירית אברמוביץ (45), שצילומיה מלווים את הכתבה, תספר לי מאוחר יותר, בשיחת טלפון, כי גם היא, מאז ימי ילדותה, חלמה לטוס. "אחרי שהפנמתי את העובדה שאסטי רונאוטית כבר לא אהיה, קניתי לעצמי מתנה ליום הולדת 40: שיעור טיסה במטוס ממונע. נסעתי עם אמיר, בעלי, למנחת מגידו, והמראתי עם מרדך. בינתיים, למטה, ישב אמיר עם החבר'ה מהדאייה. הם הדליקו אותי, וברגע שני חתתי הוא הדביק גם אותי בהתלהבות. שבונו מאוחר יותר כבר הצטרפנו לקורס דאייה."

אירית ואמיר דואים יחד כבר המשנים. לעתים בצמד דאונוס, פעמים בדאון אחד, דרימושבי. אל אהבתה החדשה צירפה אהבה ישנה: הצילום. מאז, בכל פעם שהיא עולה לאוויר היא תרה אחר בעלי כנף. "אין כמו לראות את הצהוב של העין של בו בומן שאתה מעופף לצדו בגובה 4,000 רגל. שום צילום לא יצליח להעביר את התחור שה האת. זה לעוף יחד איתו. כשאני מצטרפת ללהקת ציפורים, כמו שקרה לי לא מזמן עם הסירות שהורות, אני מאברת את תחושת הזמן."

את הדרך חזרה ממגידו דני ואני עושים בשקט יחסי. החוויה כבר מאיחוריי, וכל אחד מאיתנו שקוע עמוק במחשבותיו. "מעניין איך תישן הלילה", הוא אומר. "לי, גם אחרי כל כך הרבה שנים – אחרי דאייה טובה וגדושת אדרנלין קשה להירדם. ההתרגשות לא מרפה." ○

אירית אברמוביץ מעל עמק יזרעאל, בגובה של 1,500 מטרים צילום: דן איון